

Tulevaa tutkimusta etsimässä

Milla Tiainen, Tuire Ranta-Meyer ja Laura Wahlfors

Kuten koronaviruspandemia on viime kuukausina osoittanut, tulevaisuus on kompleksinen, erilaisia visioita ja tunteita herättävä ja lopulta ratkaisematon kysymys. Kun huomio kohdistetaan musiikintutkimuksen metodologioiden tulevaisuuteen, kuten tässä *Musiikin* erikoisnumerossa tehdään, vastassa on ainakin kaksi haastetta. Ensimmäkin termi musiikintutkimus kattaa nykyään kenen tahansa yksittäisen tarkastelijan näkökulmasta lähes käsittämättömän kirjon osa-alueita ja tieteellisiä perinteitä. Monet musiikintutkimusta tuntevat ja tekevät lienevät yksimielisiä siitä, että tämä ala tutkii kussakin ajassa ja paikassa musiikiksi ymmärrettyä ääntä sekä toisaalta musiikkia tekevää ihmistä, lainataksemme etnomusiikologiasta juontuvaa, mutta useiden suuntausten nykyään allekirjoittamaa määritelmää.

Tätä kaksitahoista määritelmääkin on viime aikoina venytetty, kun muun muassa ekokriittinen tutkimus on korostanut kaikenlaisten musiikillisten käytäntöjen sidosta ihmistä laajempaan maailmaan musiikkitapahtumien hiilijalanjäljestä soitinrakennuksessa käytettäviin luonnonmateriaaleihin (esim. Torvinen ja Välimäki 2019). Zoomusiikologiaksi kutsutussa suuntauksessa on paneuduttu kysymykseen muidenkin lajien kuin ihmisen musikaalisuudesta (esim. Martinelli 2009). Samaan aikaan musiikintutkimuksen näkökulmat ovat yhdistyneet tihentävästi esimerkiksi ääntä ja äänellistä kulttuuria ylipäänsä koskevaan äänentutkimukseen (engl. *sound studies*, ks. esim. Eidsheim 2018; Kytö 2018).

Vaikka yhä hyväksyisimme edellä mainitut musiikintutkimuksen määritelmät tarpeellisine laajennuksineen, viimeistään tämän jälkeen ala haarautuu pyörryttävän moniaalle. Vuonna 2003 julkaistu, Suomessa tuolloin harjoitettua musiikintutkimusta esittelevä Tuomas Eerolan, Jukka Louhivuoren ja Pirkko Moisalan toimittama kokoomateos *Johdatus musiikintutkimukseen* käsittää 36 lukua alan eri aihepiireistä, tutkimusperinteistä ja metodologioista. Mikäli lähivuosina kirjoitettaisiin uusi suomenkielinen johdatus musiikintutkimukseen – mille saattaisi olla tarvetta, koska edellisen teoksen julkaisusta tulee pian kulu-

neeksi 20 vuotta – tämä teos tuskin olisi juurikaan suppeampi, vaikka aihevalikoima saattaisi poiketa aiemman teoksen painopisteistä. Kun alan jokaisella suuntauksella on omat historiansa ja keskustelunsa, tämä tarkoittaa periaatteessa lukemattomia suhteita erilaisten tutkimuskohteiden, niihin sovellettujen teorioiden ja niiden tarkasteluun kehitettyjen menetelmien välillä.

Alan monimuotoisuuden ohella kysymys musiikintutkimuksen tulevaisuuden metodologioista on haastava siksi, että niiden ja tulevaisuuden suhdetta voi hahmottaa eri tasoilla ja näkökulmista. Jos ehdotamme uutta metodologista lähestymistapaa jollekin musiikintutkimuksen alueelle tai kehitämme tietynlaista menetelmäoppia, ovatko nämä ratkaisut perusteltavissa ennen muuta tutkimuskohteen piirteillä ja niissä tapahtuvalla liikkeellä? Kehittyvätkö musiikintutkimuksen metodologiat ja menetelmät siis vastauksena tarkasteltujen musiikillisten ilmiöiden ja todellisuuksien muutoksiin? Vai ohjaavatko metodologista työskentelyä yhtä paljon – joskus enemmänkin – tieteen sisäiset ajalliset muutokset: uusien teoreettisten ja menetelmällisten vaikutteiden saapuminen alalle, tieteeseen kuuluva aaltoliike tutkimusparadigmojen muodostumisen, uudelleenarvioinnin ja haastamisen välillä? Entä miten lopulta ymmärrämme tulevaisuuden, tutkimuksessa tai yleisemmin? Tarkoitetaanko sillä menneisyyden ja nykyisyyden sanelemia mahdollisuuksia, joista jotkin toteutuvat? Voiko tulevaisuuden käsittää myös radikaalisti avoimena: menneestä ja nykyisestä ennakoimattomasti poikkeavina tapahtumina ja potentiaaleina?

Tässä *Musiikki*-lehden numerossa musiikintutkimuksen tulevaisuuden metodologioita pyritään lähestymään ottaen huomioon sekä tutkimusalan moninaisuus että tulevaisuutta koskevien pohdintojen visaisuus – siinä määrin kuin se on yhdessä numerossa mahdollista. Alla jäsenämme kysymystä alan kehittyvistä metodologioista kolmesta näkökulmasta. Ensiksi käsittelemme joitain musiikintutkimuksen kentällä parhaillaan havaittavia metodologisia kehityskulkuja, jotka näkyvät tämän numeron artikkeleissa. Toiseksi pohdimme lyhyesti musiikintutkimuksen metodologioiden suhdetta sellaisiin laajemman sosiaalisen todellisuuden jo meneillään oleviin kehityssuuntiin kuin lisääntyneet vaateet tutkimuksen yhteiskunnallisesta vuorovaikutuksesta ja vaikuttavuudesta. Viimeiseksi esitämme pari ajatusta siitä, millainen tulevaisuuden käsite olisi kenties hedelmällinen mietittäessä musiikintutkimuksen tulevia suuntia.

*Metodologian monet suunnat:
tietokonesovelluksista tutkimuksen arvoihin*

Tässä pääkirjoituksessa ei ole mahdollista pureutua sellaisiin näkökulmiin ja termeihin, joita esimerkiksi tulevaisuuskentän tutkimuksessa pidetään hyödyllisinä eri elämänalueiden muutosprosessien arvioinnissa (ks. esim. Rubin 2010). Mutta vaikka pääkirjoituksen tekstityyppi ja pituus estävät varsinaisen teoreettisesti perustellun lähestymistavan tulevaisuuden tapahtumiin, musiikintutkimuksen lähimenneisyydessä ja nykyisyydessä voi silti huomata erilaisia kehityssuuntia, jotka tarjoavat väläyksiä alan tulevasta piirteistä. Näistä poimimme tarkasteluun muutamia sellaisia, jotka ilmenevät tämän *Musiikin* numeron artikkeleissa.

Yksi huomattava ja musiikintutkimuksen monia alueita koskeva suunta on informaatio- ja kommunikaatioteknologioiden muuttuva rooli musiikintutkimuksen kohteiden tarkastelussa ja tutkimusaineistojen tuottamisessa. Sen sijaan, että erilaiset laitteet ja ohjelmistot, kuten äänen tai muun materiaalin analyysiin kehitetyt tietokonepohjaiset sovellukset, toimisivat vain tutkimuksen asetelmasta irrallisena apuvälineenä, ne vaikuttavat syvällisesti siihen, *millaista* tietoa tutkimuskohteesta saavutetaan ja *miten*. Digitaalisilla ja muilla teknologioilla on siis merkittävä metodologinen asema ja potentiaali. Niiden kasvavaa merkitystä tutkimukselle onkin perätty laajasti musiikintutkimuksen piirissä. Esimerkiksi keskeinen populaarimusiikin analyttikko Philip Tagg on suominut musiikintutkijoita näiden juuttumisesta tutkimuksen esitysformaattien suhteen paljolti esidigitaaliseen tai jopa Edisonia edeltävään aikakauteen, painetun sanan hallitsemaan ”Gutenbergin galaksiin”. Samalla hän rohkaisee tutkijoita tutkimusprosessien ja -tulosten lisääntyvään työstämiseen ja esittelyyn monimodaalisesti ja verkkopohjaisesti, vaikkapa YouTubekanavalla. (Tagg 2018.)

Tähän numeroon sisältyvässä haastattelussa etnomusikologian ja musiikkitieteen emeritaprofessori Pirkko Moisala arvioi, että samalla kun digiteknologioiden mullistamisessa musiikkikäytännöissä riittää tutkittavaa pitkälle tulevaisuuteen, näiden teknologioiden hyödyntäminen musiikintutkimuksellisissa analyysissä on toistaiseksi rajoittunutta. Hän argumentoi, että vaikka tietokoneet eivät vielä yllä ihmiskorvan erottelu- ja kohdentamiskykyyn, tulevaisuudessa kenties todistamme yhä enemmän suurten digitaalisten aineistojen analyysija musiikintutkimuksen eri aloilla. Tämän numeron artikkeleista Kai Lassfolkin ja Riitta Ration kontribuutio sekä Timo Laihon artikkeli havainnollistavat oivalli-

sesti digiteknologisten välineiden kehkeytyvää metodologista antia musiikintutkimukselle. Laihon tapauksessa kahdella hänen kehittämällään tietokonesovelluksella on keskeinen rooli hänen lähestymistavassaan, analyttis-generatiivisessa musiikkianalysissa, joka tarkastelee musiikillisen liikkeen havaitsemista. Lassfolkin ja Rainion kohdalla taas erityiset ääni- ja informaatioteknologiset apparaatit, kuten heidän tutkimukseensa räätälöidyt mikrofonihila ja signaalikäsittelytietokoneohjelma, mahdollistavat urauurtavia tuloksia arkeoakustiikassa, joka tutkii musiikin ja äänellisen kulttuurin esihistoriaa: esimerkiksi esihistoriallisen ajan pyhien paikkojen välittämää informaatiota menneisyyden ihmisten äänellisistä kokemuksista.

Siinä missä teknologiat voivat vaikuttaa tutkimusmetodologioihin läpäisten koko musiikintutkimuksen kentän, tämän numeron artikkeleissa näkyy myös tietyille tutkimusaloille erityisiä kehityskulkuja. Yksi esimerkki on kulttuurisen musiikintutkimuksen osa-alueilla – kuten musiikkiteknologian kulttuurisessa tutkimuksessa sekä musiikin ja sukupuolen tutkimuksessa – vahvistunut kiinnostus materiaalisuuteen, affektiivisuuteen ja ylipäänsä muihin kuin yksiselitteisen diskursiivisiin tai symbolisiin kulttuurin ja sosiaalisen elämän ulottuvuuksiin (esim. Straw 2012; Thompson ja Biddle 2013; Moisala, Leppänen, Tiainen ja Väättäinen 2017). Tätä ”materiaalista ja affektiivista käännettä” siivittää ainakin osin edellä mainittu tieteenparadigmojen liike. Kyse on tässä tapauksessa viimeisinä 15 vuonna voimistuneesta arvostelusta, joka kohdistuu kulttuurin tekstuaalisuutta ja yhteiskunnan symbolisia merkitysjärjestelmiä ensisijaisesti painottaviin tutkimusnäkökulmiin – perspektiiveihin, jotka ovat olleet olennaisia myös kulttuurisessa musiikintutkimuksessa. Tämän kritiikin mukaan ”tekstuaaliset” tutkimusotteet ovat, suunnattomasta hedelmällisyydestään huolimatta, jättäneet liian vähälle huomiolle sellaiset todellisuuden ei suoraan signifioivat elementit kuin tiettyjen materiaalien ja objektien esiin kutsumat toimintatavat sekä ruumiilliset ja muut fyysiset intensiteetit, joilla on syvää sosiokulttuurista ja poliittista merkitystä. Tätä muun muassa uusmaterialistisessa ajattelussa (ks. esim. Barrett ja Bolt 2013; Coole ja Frost 2010) hahmoteltua paluuta materiaalisuuden ja affektiivisuuden tärkeyteen kehitetään parhaillaan laajasti ihmis- ja yhteiskuntatieteissä. Se on rantautunut myös Suomessa tehtävään kulttuuriseen musiikintutkimukseen ja musiikin esitystutkimukseen (esim. Leppänen 2018; Moisala 2017; Tiainen 2012; 2017). Tässä numerossa Taru Leppäsen artikkeli tarjoaa hyvän esimerkin materiaalisuuteen, affekteihin ja musiikkikäytäntöjen enemmän kuin inhimillisiin osatekijöihin paneutuvan tutkimuksen teoreettisista ja metodologisista

lähtökohdista. Samalla artikkeli demonstroi tällaisen tutkimusotteen mahdollisuuksia nykyään ja tulevaisuudessa merkittävien monikulttuuristen musiikillisten kohtaamisten tarkastelussa.

Tähän numeroon sisältyvät Eveliina Sumelius-Lindblomin ja Anu Vehviläisen artikkelit liittyvät puolestaan kehityssuuntaan, joka on uudistanut musiikin- ja muuta taiteentutkimusta viime aikoina ja pysyy todennäköisesti tärkeänä myös tulevaisuudessa: taiteelliseen tutkimukseen. Taiteellinen tutkimus – jota kutsutaan myös taiteilija- tai esittäjälähtöiseksi tutkimukseksi ja englanniksi monilla eri termeillä (*practice-based research, practice-led research, research-creation*) – on voimistunut huomattavaksi ilmiöksi viimeisten parin vuosikymmenen aikana. Taiteellista tutkimusta ja tohtorintutkintoja tehdään nykyään eri puolilla maailmaa, ja tätä taiteellisesti sekä teoreettis-menetelmällisesti monimuotoista alaa on hahmotettu jo lukuisissa johdatus- ja metodologiateoksissa (esim. Borgdorff 2012; Crispin ja Gilmore 2009; Impett 2017; Suoranta, Hannula ja Vadén 2014). Suomalaisessa tutkimusmaailmassa taiteellisen tutkimuksen kasvava merkitys näkyy osaltaan alan hankkeiden, myös musiikkiin liittyvien, lisääntyneessä rahoituksessa viime vuosina. Erilaisiin musiikin tekemisen muotoihin nivoutuva taiteellinen tutkimus, jota harjoitetaan Suomessa ennen kaikkea Taideyliopiston Sibelius-Akatemiassa, onkin maassamme vilkasta ja myös kansainvälisesti arvostettua. Tuoreena esimerkkinä alan tutkimuksesta mainittakoon musiikki- ja ääniaiheinen erikoisnumero taiteellisen tutkimuksen kausijulkaisu *Ruukussa* (Kanno, Lähdeoja, Ilmonen et al. 2020).

Samalla kun taiteellinen tutkimus muuttaa taidekoulutusta ja sitä harjoittavien suhdetta taiteelliseen toimintaansa, se asettaa uudenlaisia haasteita tutkimuksen ja tutkimustiedon määrittelylle sekä sille, mitkä tahot saavat ylipäättään määritellä tutkimusta. Anu Vehviläinen esittää tämän numeron artikkelissaan (s. 157), että ”lähes jokainen taiteilija-tutkija haluaa nimetä” taiteellisen tutkimuksen ”omalla tavallaan painottaen metodologista fokustaan”. Esimerkiksi tällainen kunkin tutkimusprosessin yksilöllisyyden ja jopa yksityisyyden korostaminen haastaa perinteisiä käsityksiä tutkimustiedon kumuloituvasta ja itseään korjaavasta luonteesta, vaikka Vehviläinen painottaakin samalla tutkimuksensa löydösten jaettavuutta. Joka tapauksessa taiteellisesta tutkimuksesta käydyissä keskusteluissa esiintyy myös kriittisiä näkemyksiä, joiden mukaan sen käytännöt eivät aina täytä tällä hetkellä laajasti hyväksytyjä tutkimuksen mittapuita (ks. esim. Pirkko Moisalan kommentit tässä numerossa). Merkityskamppailut tiedeyliopistojen aiemmin hallitsemista tutkimuksen määrittelmistä jatkunevat myös tulevaisuudessa. On kiinnostavaa nähdä,

miten tieteellisen ja taiteellisen tutkimuksen eroja, yhtymäkohtia, työnjakoa ja keskinäisiä vaikutuksia jatkossa käsitellään. Tätä taustaa vasten on arvokasta, että tämä numero sisältää kaksi kontribuutiota taiteelliseen tutkimukseen. Vehviläisen ja Sumelius-Lindblomin artikkelit pohjaavat kumpikin eri tavoin pianistin työskentelyyn, ja ne kytkevät taiteellista tutkimusta esimerkiksi autoetnografian, musiikkitieteen ja kehonfilosofian perinteisiin.

Uudistuvien paradigmojen ja tutkimusalueiden ohella numeron artikkelit havainnollistavat uusia metodologisia suuntia sellaisilla pitkäikäisillä musiikintutkimuksen keskeisillä aloilla kuin etnomusikologia ja sen piirissä tehtävä soveltava tutkimus. Klisala Harrison nostaa artikkelissaan kiinnostavasti esiin, miten tutkijan ja tutkittavien edustamien arvojen kohtaaminen tutkimusprosessissa on pitkälti ohitettu metodologinen kysymys soveltavassa etnomusikologiassa ja musiikkitieteessä sekä musiikkiterapiassa. Artikkelissa hän pohtii, millaista metodologiaa olisi mahdollista kehittää tutkijoiden ja tutkittavien arvojen välisten törmäysten ja mukautumisten tarkasteluun. Elina Seyen katsausartikkeli taas osoittaa, miten kehollisuus on edelleen, aina 1990-luvulle palautuvien kiinnostuksen alkuvaiheiden ja niitä seuranneiden monien näkökulmien jälkeen, musiikintutkimuksen keskeinen teema. Samaa osoittavat toiseltaisista tutkimusperinteistä käsin myös Sumelius-Lindblomin, Vehviläisen ja Taru Leppäsen artikkelit. Seyen katsaus johdattaa viime aikoina systemaattisemmaksi tutkimusalaksi muodostuneeseen koreomusikologiaan, jonka metodologisena erityispiirteenä on keskittyminen äänen ja ruumiillisen liikkeen suhteisiin tai yhteismuotoutumiseen. Samalla tämä nuori suuntaus juontaa juurensa muun muassa etnomusikologiseen musiikkiesityksen tutkimukseen.

Yhteiskunnallisesti vaikuttavaa musiikintutkimusta?

Musiikintutkimuksen monimuotoisuuden vuoksi edellä hahmotellut metodologiset suunnat valottavat vain kapeaa siivua niistä tutkimusteemoista ja paradigmanliikahduksista, joita tällä alalla ilmenee tai aavistellaan. Tähän *Musiikin* numeroon sisältyvien artikkelien pohjalta olemme voineet tehdä huomioita joistain alan kehittyvistä metodologisista piirteistä, kun taas useat tärkeät tutkimusalueet, kuten musiikinhistorian tutkimus, jäävät käsittelemättä. Onneksi *Musiikissa* on viime vuosina julkaistu laajoja teemanumeroita esimerkiksi musiikinhistoriasta ja musiikkitekno-

logioiden tutkimuksesta. Niissä tuodaan esiin juuri näille osa-alueille ominaisia metodologisia avauksia ja näkymiä (ks. *Musiikki* 1–2/2017 ja *Musiikki* 2–3/2019).

Tiettyihin tutkimussuuntauksiin kuuluvien kehityskulkujen lisäksi kysymystä musiikintutkimuksen tulevaisuuden metodologioista voi hahmottaa suhteessa laajempiin yhteiskunnallisiin trendeihin, jotka koskevat eritoten humanistisia ja yhteiskuntatieteitä. Yksi tällainen ylikansallinen ja Suomessakin tällä hetkellä vahvasti vaikuttava trendi kiteytyy käsitteeseen tutkimuksen yhteiskunnallinen vaikuttavuus ja vuorovaikutus. Tähän käsitteeseen liittyvistä keskusteluista ja puhetavoista, yliopistostrategioiden muutoksista, tutkimusrahoituslinjauksista ja tutkimushankkeista on tullut voimistuva osa suomalaista tiedemaailmaa ja -politiikkaa viimeisten 10 vuoden aikana. Käsillä olevan numeron puheenvuoroista tähän kehityssuuntaan kytkeytyvät suoraan Nina Öhmanin katsausartikkeli, Klisala Harrisonin artikkeli ja Pirkko Moisalan kommentit hänen haastattelussaan.

Yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käsitteen ydinoletuksena voidaan pitää sitä, että myös ihmis- ja yhteiskuntatieteiden tulisi hyödyttää yhteiskuntaa joihinkin kriteereihin perustuvien konkreettisten tavoin, esimerkiksi kehittämällä ratkaisuja sosiaalisen eriarvoisuuden torjumiseksi tai tukemalla tuotekehittelyä. Tämä oletus on kirvoittanut erilaisia kannanottoja ja aloitteita suomalaisessa musiikintutkimuksessa. Yksi tutkimuksen yhteiskunnallista osallistuvuutta ajava aloite on esimerkiksi muutama vuosi sitten perustettu tutkimusyhdistys Suoni ry. Yhdistys pyrkii tuomaan yhteen tutkijoita, jotka tarkastelevat musiikkikulttuureja yhdenvertaisuuden näkökulmasta edistäen yhteiskunnallista ja ympäristöllistä oikeudenmukaisuutta. Musiikintutkimus nähdään kriittisen keskustelun sijana ekologisesti ja sosiaalisesti kriisiytyneessä nykymaailmassa. Suoniyhdistys tähtää siis musiikintutkimuksen yhteiskunnalliseen vuorovaikutukseen ja vaikuttavuuteen puuttamalla musiikkielämässä ilmenevään epätasa-arvoon ja kulttuuris-ekologisiin ongelmiin. (Suoni ry 2020.)

Samalla kun suomalaisesta musiikintutkimuksesta löytyy muitakin pyrkimyksiä kehittää yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ideaa erilaisiin, myös metodologisiin suuntiin, tähän ideaan on kohdistunut kirpeää kritiikkiä. Jotkut musiikintutkijat ovat todenneet idean vaaraksi, että tutkijat päätyvät sen omaksuessaan myötäilemään kyseenalaistamatta nyky-yhteiskunnan hyöty- ja tehokkuusajattelua sekä OKM:n ja yliopistostrategioiden ylhäältä sanelemia linjauksia siitä, millainen tutkimus on toivottavaa ja rahoituksen arvoista. Tällaisen kritiikin mukaan vahvaa jalansijaa saanut yhteiskunnallisen vaikuttavuuden vaade uhkaa vakavasti

tieteen riippumattomuutta ja laatua. (Ks. esim. Riikonen ja Seye 2019.) Tutkimuksen kentältä löytyykin myös yhteiskunnallisen vaikuttavuuden ideoita vastustavia eleitä, kuten musiikintutkija ja äänitaiteilija Taina Riikosen osin luotsaama Turhan tiedon seura ry. Sen tavoitteena on tutkimuksen pitkäjänteisyyden, yllättävyyden ja välittömät hyötynäkökohdat ylittävän arvon puolustaminen (ks. esim. Kallunki 2015).

Pohdittaessa musiikintutkimuksen metodologioiden suhdetta yhteiskunnallisen vaikuttavuuden käsitteeseen hedelmällisimmät ratkaisut löytynevät, kuten usein, ääripäiden välistä tai jonkinlaisesta sekä–että-taktiikasta. On selvää, ettei musiikintutkijoiden kannata mukautua kaapeisiin poliittisiin visioihin tutkimuksen hyödyllisyydestä ja ettei kaiken tutkimuksen tarvitse perustella olemassaoloon ilmeisellä sovellettavuudella. Niin sanotun perustutkimuksen arvoa tulee puolustaa. Olisi kuitenkin yksinkertaistavaa leimata kaikki yhteiskunnallisen vaikuttamisen ideaan sitoutuva tutkimus nykytrendit ja välineellisen eetoksen kritiikittä omaksuneeksi toiminnaksi. Klisala Harrisonin artikkeli tässä numerossa muistuttaa, että musiikintutkimuksesta löytyy pitkät perinteet soveltavalle tutkimukselle, jonka piirissä on paitsi kehitetty tapoja auttaa tutkittavia yhteisöjä myös teoretisoitu monitahoisesti tällaisen tutkimuksen tavoitteita ja ongelmia.

Lisäksi, kuten Nina Öhman toteaa palveluoppimista musiikkitieteessä koskevassa katsausartikkelissaan, ajatus riippumattomasta tutkimuksesta ei ole sekään ongelmaton. Öhmanin sanoin (s. 202 tässä numerossa) soveltavassa etnomusikologiassa muodostetut näkemykset ”haastavat olettamuksen tieteellisen tiedon itseisarvosta ja tieteen eristyneisyydestä muusta maailmasta”. Niiden mukaan ”tiedon tuottaminen ja hyödyntäminen ovat olennaisesti sosiaalisia prosesseja, jotka horjuttavat eroa niin sanotusti ’puhtaan’ ja soveltavan, ’hyödyllisen’ tutkimuksen välillä”. Tällaisen näkemyksen valossa kaikki tieteenteko on sidoksissa sosiaalisiin arvojärjestelmiin ja pyrkimykseen – ajatus, joka tulee lähelle monella tieteenalalla nykyään hyväksytyä käsitystä kaiken tutkimuksen poliittisuudesta. Samalla yksi tieteen perimmäisistä tarkoituksista on hyödyttää ympäröiviä yhteisöjä ja todellisuutta, tapahtukoon tämä ymmärryksen lisäämisen tai suuremman ongelmanratkaisun ja kantaaotavuuden muodossa. Pirkko Moisala summaa tässä numerossa (s. 190), että ”tieteellinen sosiaalinen aktivismi ajaa muutosta tieteellisen tiedon pohjalta ja tieteen keinoin”. Kenties tämä ajatus voi toimia yhtenä väljänä ohjenuorana tulevaisuuden yhteiskunnallisesti osallistuvalla musiikintutkimukselle ja sen metodologioille.

Tulevaisuus avoimena potentiaalina

Kaiken kaikkiaan musiikintutkimuksen metodologioiden nykyisten ja tulevien suuntien pohdintaa kannattaa. Tällainen pohdinta auttaa hahmottamaan esimerkiksi, miten tutkimukselle välttämättömät kriittinen itsereflektio ja tiedon kasautuvuus toteutuvat alan eri alueilla. Millä tavoin uusia metodologisia avauksia tai jonkin metodologisen perinteen jatkamista perustellaan suhteessa kyseisellä alalla aiemmin kehitettyihin ymmärryksiin? Miten musiikintutkijat reagoivat metodologisesti tarkastelemisessaan ilmiöissä havaitsemiinsa piirteisiin? Entä millaisia narratiiveja jonkin tutkimusalan historiasta ja tarpeista esitetään silloin kun uusia metodologisia ratkaisuja otetaan käyttöön tai olemassa olevia ylläpidetään? Unohdetaanko tällaisissa narratiiveissa – joskus jopa tarkoitushakuisesti – joitain alan aiempia juonteita, jotta esitellyn lähestymistavan tuoreus korostuisi? Millaisin perustein metodologisia uudistuksia ehkä torjutaan?

Lisäksi musiikintutkimuksen metodologioiden tarkastelu auttaa pohdimaan muun muassa sitä, millaiset teoreettiset lähestymistavat ovat sovitettavissa yhteen eri metodologioiden kanssa. Entä miten teoriat – kuten kehonfilosofiat tai äänen havaitsemisen teoretisoinnit – aktiivisesti muovaavat menetelmällisiä käytäntöjä: tutkimustiedon tuottamisen ja aineistonkeruun tapoja? Tähän liittyy myös musiikintutkimuksen poikkitieteisyys eli se, kuinka alan tutkijat työstävät muilta tieteenaloilta juontuvia näkökulmia siten, että niistä tulee osa musiikintutkimuksen käytäntöjä. Viime kädessä metodologiset valinnat liittyvät painaviin eettisiin kysymyksiin, jotka koskevat sitä, mitä tutkitaan ja miksi, mitkä tarkasteltavan ilmiön piirteet pääsevät tutkimuksessa esiin ja keitä tietynlaisten metodologioiden avulla saavutetut tutkimustulokset palvelevat.

Eri suuntauksia edustavilla musiikintutkijoilla on toki erinomainen asiantuntemus arvioida oman alansa metodologisia tulevaisuudennäkymiä. Me *Musiikin* toimituksessa odotamme innokkaina uusia keskusteluja tästä aiheesta, jota käsillä oleva lehden numero omalta pieneltä osaltaan tarkastelee. Lisäksi musiikintutkijoiden voi olla aika ajoin hedelmällistä peilata alansa kehitystä tunnettuihin tieteellisiin paradigmanmuutoksiin koskeviin teorioihin (esim. Kuhn 2012 [1962]) ja niiden viimeaikaisiin uudelleenarviointeihin. Nämä uudelleenarvioinnit painottavat muun muassa tieteenalojen eri vaiheita tai ”sukupolvia” yhdistävien näkökulmien ja metodologioiden tärkeyttä sen sijaan, että tieteenalojen nähtäisiin

koostuvan tarkkarajaisista vaiheista, joissa uusi paradigma vääjäämättä kyseenalaistaa tai korvaa aiemman (ks. esim. van der Tuin 2014).

Mahdollisuudet musiikintutkimuksen metodologioiden tulevaisuuden pohdintaan ovat siis rikkaat. Ne ulottuvat kunkin yksittäisen tutkimuksen asemoinnista aina siihen, miten erilaisia tulevaisuutta koskevia teorioita voi soveltaa alan tarkasteluun. Haluamme päättää tämän pääkirjoituksen vielä yhteen kenties hedelmälliseen tapaan ymmärtää tulevaisuus: tulevaisuuden käsittämiseen virtuaalisina mutta todellisina potentiaaleina. Tämä ajatus on peräisin ranskalaisfilosofi Gilles Deleuzeltä, joka puolestaan tukeutuu Henri Bergsonin ajatteluun. Deleuzen ja Bergsonin mukaan länsimaisessa ajattelussa vahvasti vallinnut käsitys tulevaisuudesta menneen ja nykyisen tuottamien mahdollisuuksien realisaationa on ongelmallinen, koska se ei suo tulevaisuudelle omaa, menneestä ja nykyisestä kylliksi eroavaa olemisen tapaa. Jos oletetaan, että tulevaisuus vain todentaa jo muodostuneita mahdollisuuksia tai joitain niistä, tulevaisuutta sinänsä ei ole olemassa. Se on ainoastaan menneen ja nykyisen jatke: niiden ennalta määrittämä ja sisäänsä sulkema. Bergsonia seuraten Deleuze korostaa, että ymmärtääksemme kohdallisemmin tulevaisuuden ja ylipäänsä ajan luonnetta tarvitsemme ontologisesti avoimemman tulevaisuuskäsitteen. Sellaisen tarjoaa ymmärrys tulevaisuudesta virtuaalisina potentiaaleina. Tämän idean mukaan menneisyyden tarjoamia lähtökohtia uusille nyt-hetkille ei tule mieltää selvärajaisten mahdollisuuksien joukkona. Pikemminkin mennyt muodostaa alati liikkuvan moninaisen potentiaalin sille, miten uudet nyt-hetket *voisivat* tapahtua. Kukin nyt-hetki on tämän potentiaalin dynaaminen aktualisatio, johon vaikuttavat osin ennakoimattomasti käsillä olevat olosuhteet sekä menneen ja nykyisen kohtaamiset. Tässä ajattelutavassa tulevaisuus on virtuaalinen, koska se koostuu jo rajattujen mahdollisuuksien sijaan muuntuvista tendensseistä, joiden aktualisoituminen sisältää yllätyksiä. Samalla tulevaisuus on juuri virtuaalisuutensa vuoksi todellinen, luova voima. (Deleuze 1994, 212; Deleuze 1996, 179–181; ks. myös Tiainen 2012, 163–166.)

Mikäli musiikintutkimuksenkin kehitystä ja tulevia metodologioita ajatellaan jopa tilanteittain vaihtelevan potentiaalin tuotteina, ne ovat väistämättä moninaisia ja avoimia ilmiöitä. Voimme toki vaikuttaa alan tulevaisuuksiin arvioimalla tutkimusta kriittisesti ja tekemällä tietoisia valintoja. Samaan aikaan virtuaalisen potentiaalin liikkuvuus tarkoittaa, että teemme ja kehitämme musiikintutkimusta tulevaisuudessa myös tavoilla, joita emme osaa vielä edes kuvitella. Kenties tässä piilee musiikintutkimuksen metodologioiden perimmäisin luova voima.

Lähteet

- Barrett, Estelle ja Barbara Bolt, toim. 2013. *Carnal Knowledge: Towards a 'New Materialism' through the Arts*. London: I. B. Tauris.
- Borgdorff, Henk. 2012. *The Conflict of the Faculties: Perspectives on Artistic Research and Academia*. Leiden: Leiden University Press.
- Coole, Diane & Samantha Frost, toim. 2010. *New Materialisms: Ontology, Agency, Politics*. Durham: Duke University Press.
- Crispin, Darla ja Bob Gilmore, toim. 2009. *Artistic Turn. A Manifesto*. Leuven: Leuven University Press.
- Deleuze, Gilles. 1994. *Difference and Repetition*. Käänt. Paul Patton. New York: Columbia University Press.
- Deleuze, Gilles. 1996. "L'actuel et le virtuel". Teoksessa Gilles Deleuze ja Claire Parinet, *Dialogues*, 177–181. Paris: Flammarion.
- Eidsheim, Nina Sun. 2018. "Multisensory Investigation of Sound, Body, and Voice". Teoksessa *The Routledge Companion to Sound Studies*, toim. Michael Bull, 35–43. London: Routledge.
- Impett, Jonathan, toim. 2017. *Artistic Research in Music: Discipline and Resistance*. Leuven: Leuven University Press.
- Kallunki, Eliisa. 2015. "Yliopistolla voi nyt opiskella turhaa tietoa – vastaveto tuotavuuden vaatimukselle". *Yle Uutiset* 14.9.2015. Tarkistettu 3.6.2020. <https://yle.fi/uutiset/3-8289720>
- Kanno, Miekko, Otso Lähdesoja, Kristiina Ilmonen, Päivi Järviö ja Markus Kuikka, toim. 2020. Erikoinen numero "Sonic Art, Sonic Practice, and Sonic Thought: Artistic Research and Music Today". *Ruukku: Taiteellisen tutkimuksen kausijulkaisu* 13. Tarkistettu 3.6.2020. <http://ruukku-journal.fi/fi/issues/13>
- Kuhn, Thomas. 2012 [1962]. *The Structure of Scientific Revolutions*. Chicago: University of Chicago Press.
- Kytö, Meri. 2018. "Sound Transformations in Space". Teoksessa *The Routledge Companion to Sound Studies*, toim. Michael Bull, 177–184. London: Routledge.
- Leppänen, Taru. 2018. "Always More Than Two: Vibrations, the Foetus, and the Pregnant Person in Childbirth Singing Practices". *NORA – Nordic Journal of Feminist and Gender Research* 26 (2): 99–111.
- Martinelli, Dario. 2009. *Of Birds, Whales, and Other Musicians: An Introduction to Zoomusicology*. Scranton: University of Scranton Press.
- Moisala, Pirkko. 2017. "'A People to Come' in Himalayan Village Music – A Deleuzian-Guattarian Study of Musical Performance". Teoksessa *Musical Encounters with Deleuze and Guattari*, toim. Pirkko Moisala, Taru Leppänen, Milla Tiainen ja Hanna Väättäin, 129–146. New York: Bloomsbury Academic.
- Moisala, Pirkko, Taru Leppänen, Milla Tiainen ja Hanna Väättäin, toim. 2017. *Musical Encounters with Deleuze and Guattari*. New York: Bloomsbury Academic.
- Riikonen, Taina ja Elina Seye. 2019. "Aktivistisen musiikintutkimuksen manifesti – miksi juuri nyt ja mille yleisölle?". *Musiikki* 49 (4): 127–132.
- Rubin, Anita. 2010. *Muuttuvan ajan muuttuvat haasteet: Mihin tulevaisuudentutkimuksen opetuksessa tulisi kiinnittää huomiota?* TVA-julkaisuja 1/2010. Tulevaisuudentutkimuksen Verkostoakatemia. Tarkistettu 2.6.2020. <https://www.utu.fi/fi/yksikot/ffrc/tva/tutkimus/julkaisut/Documents/TVA-sarja-2010-1.pdf>
- Straw, Will. 2011. "Music and Material Culture". Teoksessa *The Cultural Study of Music: A Critical Introduction*, toim. Martin Clayton, Trevor Herbert ja Richard Middleton, 227–236. Toinen, uudistettu painos. London: Routledge.

Suoni ry. 2020. ”Mikä on Suoni? Aktivistinen musiikintutkimus yhteiskunnallisena muutosvoimana”. Tarkistettu 3.6.2020. <https://www.suoni.fi/tietoa-suonista>

Suuranta, Juha, Mika Hannula ja Tere Vadén. 2014. *Artistic Research Methodology: Narrative, Power and the Public*. New York: Peter Lang.

Tagg, Philip. 2018. ”Action, Alienation and Human Values: Scholarly Texts and an Audiovisual Analysis of the NYPD Blue Theme”. Keynote-esitys, musiikintutkijoiden 22. valtakunnallinen symposium, Helsingin yliopisto, 8.3.2018.

Thompson, Marie ja Ian Biddle, toim. 2013. *Sound, Music, Affect*. New York: Bloomsbury Academic.

Tiainen, Milla. 2012. *Becoming-Singer: Cartographies of Singing, Music-Making and Opera*. Turku: Turun yliopisto.

Tiainen, Milla. 2017. ”Sonic Technoecology: Voice and Non-Anthropocentric Survival in The Algae Opera”. *Australian Feminist Studies* 32 (94): 359–376.

Torvinen, Juha ja Susanna Välimäki. 2019. ”Johdanto: Musiikki, luonto ja ekomusiikologia”. Teoksessa *Musiikki ja luonto: Soiva kulttuuri ympäristökriisin aikakaudella*, toim. Juha Torvinen ja Susanna Välimäki, 1–32. Turun yliopisto: Utukirjat.

van der Tuin, Iris. 2014. *Generational Feminism: New Materialist Introduction to a Generative Approach*. Lanham: Lexington Books.